СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 219. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 10-го листопаду 1943. — No. 219. Jersey City, N. J., Wednesday, November 10, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РЯТУНОК СВІТУ ЗАЛЕЖНИЙ ВІД СОВЕТСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРИЯЗНИ

НЮ ЙОРК. — На закінчення тридневного святкування советсько-американської приязни з нагоди 10-ліття признання Советів Америкою і 26-ліття совєтської революції відбулося велике зібрання у Медисон Сквер Ґарден з участю понад 20,000 людей. Предсідником був бувший американський амбасадор до Советів Джозеф Дейвис. Промови виголосили американські представники і Андрій Ґромико, советський амбасадор в Злучених Державах. Тон зібранню надав секретар нутрішніх справ Гаролд Л. Ікес, котрий між ін. заявив: „Доля цивілізації та життя й добробут будучих поколінь залежні від відносин між Злученими Державами й Советським Союзом". Згадуючи розмову Джеферсона з Монровом, пригадав Ікес на слова Джеферсона: „Диктувати незалежній державі її форму правління це ароґанція й звірство". Потім додав від себе: „Може нам не подобається комунізм? Ба, таж росіянам не подобається капіталізм." В додатку Ікес гостро виступив і назвав по імени ґазети Герста та Петерсона-МкКормика за їх напасти на Совети. Ню Йорк Таймс подає, що в часі зібрання співано крім гимнів „по російськи й по анґлійськи пісню — „Дороге місто" про старинну українську столицю Київ".

ЗАЛІЗНИЧНИКИ ВІДКИДАЮТЬ ПІДВИШКУ, ПІДГОТОВЛЯЮТЬ СТРАЙК.

ВАШИНҐТОН. — Пятнацять неоперативних залізничих юній відкинули пропозицію спеціяльної президентської комісії про підвишку платні їхнім 1,100,000 членам. Підвишка мала бути від 4 до 10 центів на годину. За причину відкинення цієї пропозиції юнії подали це, що такий плян знищив би підставу платні для залізничників, над якою працювали юнії упродовж 40 літ. Юнії пригадують, що вони відкинули в червні пропозицію Фреда М. Винсона, директора економічної стабілізації, яка давала залізничникам на 20 міліонів більшу суму в підвишці, ніж дає теперішня комісія. Теперішня підвишка далаб загальну суму 184 міліони дол. Представники юній загрозили, що вони з кінцем цього місяця проголосять вислід голосування по юніях в справі страйку, колиб упродовж цього часу уряд не потвердив їхньої умови з підприємцями, яка дає пересічну підвишку по 7.2 центів кожному залізничникови.

РОБІТНИКИ В ЗАЛІЗНИЧІМ ПРОМИСЛІ ХОЧУТЬ ЗНЕСТИ ЗАБОРОНУ ПІДВИШКИ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Злучені Сталеві Робітники Америки розпочали кампанію за знесення заборони домагатися підвишки платні, як це є предвиджено в так званій „Малій Сталевій Формулі", заключеній свого часу між урядом і робітничими орґанізаціями. Президент Конґресу Промислових Орґанізацій—СІО, до котрого ця юнія належить, сказав значучо, що й інші юнії із СІО можуть піти слідами сталевих робітників.

СНІГОВІЇ В СЕРЕДНІМ ЗАХОДІ.

ШІКАҐО. — Стейти Середнього Заходу навістила сніговія, яка подекуди прибрала розміри „близарду". Внаслідок заметілі рух на дорогах стриманий, подекуди позамикані школи. Досі звідомлено про 5 випадків смерти від холоду в стейті Минесота й Айови. Сніговія навістила теж Небраску й обі Дакоти. У Шікаґу трусив лище легкий сніжок.

ПОГОЛОСКИ ПРО НЕДАЛЕКИЙ МИР ВИКЛИКАЛИ СПАДОК НА БІРЖІ.

НЮ ЙОРК. — Уперті поголоски про недалекий мир з нагоди невдач німців на Україні викликали заколот в нормальнім бизнесі на Вол Стріт. Хто мав якісь уділи в підприємствах, що навіть далеко нагадують воєнну продукцію, кидав їх на продаж. А тому, що тепер уся продукція є воєнною, отже на біржі появилася велика кількість цінних паперів. Вислід цього був такий, що папери впали на ціні так низко, як цього не було ще від 9. квітня б. р. Поголоски не мали ніякого иншого підтвердження поза поголоски з минулого тижня, але кружляли більше вперто. Крім поголосок про мир була ще і друга причина спадку, а це домагання підвишки платень в юніях.

НЕМА ГОРІВКИ В МАЛИХ РЕСТОРАНАХ.

НЮ ЙОРК. — У Ню Йорку панує така недостача горівки, що один великий ресторан в театральній окрузі при Бродвею продає лише по одній чарці горівки своїм гостям. Загально панує переконання, що 35% малих ресторанів не має горівки на правильний продаж. Це сталося внаслідок цього, що заломилася ціла урядова система в пайкуванню горівок для ресторанів. Зрештою в алкоголічнім промислі панують надужиття, які нагадують часи прогибіції і федеральний уряд проти цього безсильний.

Плян економічної допомоги світови

ВАШИНҐТОН. — Начерк пляну для допомоги 44 держав цілого світу вже готовий і його підпишуть представники держав, названих по імению в спеціяльній умові. Начерк підготований агенцією, що має назву Адміністрація Ріліфу й Реґабілітації Обеднаних Держав. Умову підпишуть на спеціяльній церемонії в Білому Домі члени кабінету, амбасадори й інші дипльомати заграничних країв, що беруть участь у війні проти держав Осі. Акт підписання документу є історичною подією, яка кладе основи економічного співділання слідами Московської Декляраціі. Після підписання важного документу і відповідної промови президента Рузвелта розпічнеться конференція представників 44 держав в ґотелю Клеридж в Атлантик Сіті, Н. Дж. На цій конференції покличеться до життя постійне тіло для розподілу допомоги по всіх краях світу, яких діткнула війна, а які беруть участь по стороні Обеднаних Держав.

СЕНАТ МАЄ БУТИ РЕПРЕЗЕНТОВАНИЙ НА НАЙБЛИЖЧІЙ АЛІЯНТСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВАШИНҐТОН. — Появився внесок, щоб на найближчу черґову конференцію Аліянтів вислати сенатора Тама Коналі, демократа, голову сенатської комісії для закордонних справ. Сенатор Брустер, котрий зголосив такий внесок, висловив свій погляд, що теперішний поступ у війні вимагає готовости до наступної важної конференції Аліянтів. Колиб упадок Німеччини прийшов перед такою конференцією, то це викликалоб велике заміщання, бо Аліянти булиб неприготовані. Загально панує переконання, що президент буде радий вислати представника сенату на таку конференцію, щоб не мати клопоту при ратифікації можливих міжнародніх договорів у сенаті.

СОВЄТСЬКИЙ АМБАСАДОР ЗАПОВІДАЄ СКОРИЙ УПАДОК НІМЕЧЧИНИ

МІСТО МЕКСИК. — Советський амбасадор до Мексика, Константин Уманський, висловив погляд, що Німеччина тепер на березі заломання внаслідок рішальних перемог советської армії на Україні та повітряних налетів Анґлії й Америки на Німеччину. Уманський виголосив свою промову перед спільним засіданням обох палат парляменту, для вшанування 26-ліття советської революції. Ентузіязм, викликаний його промовою, був небувалим.

Гітлер обіцює боротьбу до кінця й грозить смертю противникам

БЕРН. — Знагоди 20. річниці спроби націстичної революції виголосив Гітлер нову промову перед зборами партії в пивній пивниці в Мюнхені. Промова тривала 45 хвилин. Гітлер заявив, що він думає воювати далі, не здаючися до кінця. Він заявив, що він вірить у німецькі маси, вони видержать найважчі удари війни, та що дефітистів у Німеччині певно нема багато; він запевняв, що не буде вагатися стяти кожному з них голову.

Він грозив поважними рейдами Британії, признавши, що не може досягнути Америки. Він говорив знову про „большевицький кольос", і заявив, що нині одна тільки Німеччина не дає йому запанувати над всею Европою; не говорив нічого про те, якто він самий уже пару разів розбив до останку російськї армії. Рівнобіжно з тим він малював Британію як головного ворога Німеччини, який заходиться знищити її спільними силами всего світу, як це Британія в минулому зробила з Еспанією, Голяндією й Францією. Старим звичаєм лаяв демократію й жидів, як причину упадку старої Німеччини й величав себе як спасителя батківщини.

Він запевняв, що Німеччина не дасться здурити ворожим обіцянкам і не скапітулює, як це було в 1918. році.

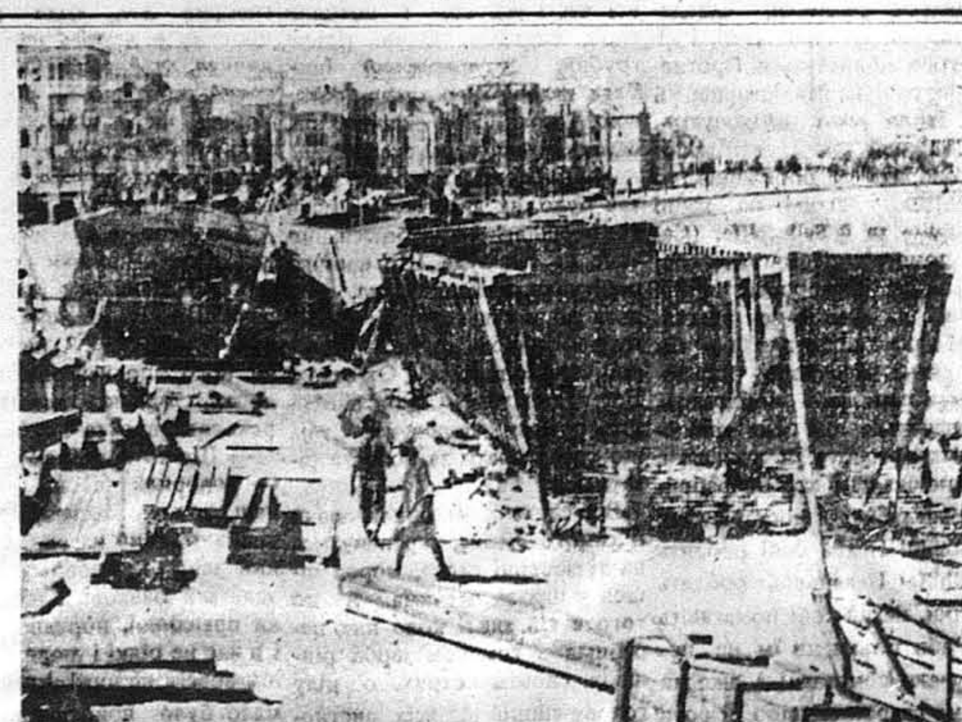
МОСКОВСЬКО-ЧЕСЬКОСЛОВАЦЬКА УГОДА ГОТОВА ДО ПІДПИСУ

МОСКВА. — Большевицький уряд подав офіціяльно, що вже усунено всі перешкоди для заключення советько-чеськословацької угоди про взаїмну допомогу на 20 літ та що незадовго ця умова буде тут підписана. На це приїзджає сюди Бенеш, чеський президент.

Заповіджений приїзд Бенеша, до котрого не допускала через кілька місяців Британія, вважають доказом, що советський уряд потрапив полагодити успішно цю справу на московській конференції. Британія стояла давніше на становищи, що це нерозумно робити советсько-чеську угоду, поки не полагоджено багатьох інших питань центральної Европи. Заключення цеї угоди вважають ударом в польський уряд у Лондоні.

НІМЦІ ПРОСТО ВИНИЩУЮТЬ РОСІЙСЬКИХ БРАНЦІВ

КАЇРО. — Один британський летун, що вернувся з німецької неволі, каже, що німці трактують російських бранців гірще собак. Вони дають їм голий хліб і воду та не дають іншим бранцям помагати російським. Через таке трактування російських бранців та подвиги червоної армії симпатії для Росії в аліянтських таборах зросли непомірно.

ДЛЯ ВЖИТКУ АЛІЯНТСЬКИХ ВІЙСЬК будують місцеві робітники в Александрії в Єгипті баржі з присланих з Америки матеріялів. Такі баржі збудовані з дерева й полотна, мають плоскі дна й можуть унести 200 тон тягару.

РОСІЙСЬКА КАМПАНІЯ ЗА ОСТАННЮ ВАЖНУ ЗАЛІЗНИЦЮ УКРАЇНИ

ЛОНДОН. — Червона армія посунулася трома кольонами проти скоро роскладаючихся німецьких військ на Україні й підійшла на 45 миль поза Київ та на віддаль 140 миль від румунської ґраниці. Цими маневрами вона старається захопити останню залізницю України, що йде з півночі на полудне, яка ще находиться в німецьких руках. Захоплення цеї залізниці перервалоби звязок між північними й південними німецькими військами й не давало би одним помагати другим.

За донесеннями з Москви, німцям грозить пастка на велику скалю, неменша від тої, в яку вони попали останньої зими коло Сталінґраду. Російські війська посуваються вперед просто зо скорістю одної милі на годину, що можливе тільки при деморалізації ворога.

Російські війська хочуть наперед добути місто Житомир, що лежить на залізниці з Волині до Ленінґраду. Інші відділи заняли Кожанку, що лежить 47 миль на південний захід від Києва та всего 110 миль від старої польської границі. Далі на північ червона армія захопила в неділю Немешаєво, а пізніше Горностайпіль.

Російські комунікати підчеркують скорість наступу червоної армії; при захопленню Фастова й Василькова наприклад червона армія захопила 15 літаків „у повнім риштунку". За московським комунікатом, заняття Києва коштувало німців 15,000 убитих і 6,200 бранців.

БРИТІЙСЬКІ ЛІТАКИ РОЗБИЛИ ЗОВСІМ ПРОМИСЛОВИЙ ЦЕНТР КАСЕЛЬ.

ЛОНДОН. — Як показують світлини, зняті з німецького надренського промислового міста Каселя, останній рейд британських літаків на це місто, доконаний уночі 22. жовтня, знищив 315 акрів поверхні міста та оставив незнищені тільки 5 акрів. Як каже британський комунікат, промисли Каселя перестали на якийсь час зовсім існувати.

Касель мало 217,000 населення. Положене коло 70 миль на схід від Руру, воно мало велике значення для продукції панцирних автів, літаків і льокомотив.

ВОСЬМА АРМІЯ НАБИРАЄ РОЗМАХУ.

АЛЖІР. — Пята й восьма аліянтська армія поступають далі наперед, хоча перша дещо повільніше, ніж попереднього дня. Над Адрійським морем ворог далі втратив ять міст, коли британські війська зігнули його лінію внапрямі моря.

Більшу діяльність проявили на цьому театрі війни повітряні сили. Середні бомбовики з північно-західної Африки вдарили по порті Анконі, а інші по Ульчінь у Югославії. Боєві бомбовики атакували пристань Спаліто (Спліт) на побережжю Дальматії; затопили там один корабель та підпалили великі збірники нафти.

ЗНАЧЕННЯ ІТАЛІЙСЬКОГО ФРОНТУ ДРУГОРЯДНЕ

ЛОНДОН. — Військові знавці заповідають, що добуте Аліянтами італійське летнище в Фоджії може зчасом стати головнішим летунським майданом від найкращих британських, одначе рівночасно кажуть, що цілий італійський воєнний театр має тільки другорядне значіння в порівнанню з постати ще маючим фронтом на заході й північному заході Европи.

БАГАТО ЛЮДЕЙ ЗГИНУЛО ВІД НІМЕЦЬКОЇ БОМБИ В ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН. — Німецька бомба, скинена підчас останнього рейду на передмістя Лондону, стала найстрашнішим бомбовим випадком цілого року. Бомба поцілила переповнену салю для танців та дві гостинниці. В обох місцях було тоді багато вояків, моряків і жінок. Британський уряд офіціяльно заявив, що згинуло багато людей.

ҐЕНЕРАЛ ВИЛСОН ОСТЕРІГАЄ ЧЕТНИКІВ.

КАЇРО. — Генрі Кейтленд Вилсон, головний командант Близького Сходу, подав через радіо гостру осторогу на адресу югославських четників. „Я довідався", говорив він у своїй промові, котру поширено сербською й хорватською мовою на всіх радіових стаціях Обеднаних Держав, „що в деяких околицях західної Югославії, головно в Дальматії, деякі люди обезчещують четників в боротьбі проти сил визволення і помагають німцям". Він заявив, що як вони не перестануть цеї тактики, то їх будеться трактувати як зрадників.

Ґенерал Вилсон поминув імя ґенерала Міхайловіча, команданта четників, але його виразна згадка про четників не оставляє сумніву, що він має на думці якраз його. Уживання ним фрази „сил визволення" вказує на партизанів ґенерала „Тіта" Брозовіча, котрий називає своїх прихильників армією визволення.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

СЕНАТ ПРОМОВИВ

Перемінена резолюція сенатора Конелія про заграничну політику Злучених Держав сказала сенатове слово про цю преважну справу американської державни пізно, але сказала її недвозначно. Резолюція говорить наперед словами сенату, малощо відмінними від слів палати послів, про ту справу. У другій своїй частині резолюція перебирає велику частину з Московської Декларації, коли вона заявляється за потребу „покликання до життя в можливо якнайближчій будучности загальної міжнародної орґанізації, основаної на засадах суверенної рівности всіх миролюбних держав та отворену для вписання в члени всіх таких держав, великих і малих, для вдержання миру й забезпеки". У третій частині сенатова резолюція містить осторогу, що договір, який колись Злучені Держави зроблять для виконання цеї резолюції, має бути потверджений сенатом у приписаний конституцією спосіб.

Коли цілість резолюції получити з умовинами її ухвалення, то цю резолюцію треба передусім признати доказом єдности екзекутиви й сенату, себто двох нутрішніх американських сил, що вирішують заграничну політику краю. Це є важна сторона політики сил, що вирішують заграничну політику краю, бож звісно, які шкоди приніс Америці брак цеї єдности в 1919. році.

Резолюцію треба признати по друге присудом смерти для американського ізоляціонізму, або принаймні проголошенням цеї смерти. За такий признати її треба, головно коли взяти під увагу, що за резилюцію заявилося 85 сенаторів, проти всего 5, чим пак, коли розсліджено думки всіх сенаторів, за 90, проти 6. Коли взяти під увагу, що сенатори не важилисяб займати таке становище, якби вони не чули за своїми плечами поперття публичної опінії, то резолюцію треба признати доказом епохального поворота американської публичної опінії. Коли тепер навіть такий послідовний ізоляціоніст, як сенатор Норис з Небраски заявляється за інтернаціональну співпрацю, то справу ізоляціонізму треба признати на даний мент похороненою.

Резолюція Конелія являється наконець памятником єдности трьох, зглядно чотирьох, великих потуг світу в міждержавній політиці. Досі різні нереально думаючі люди й орґанізації могли розраховувати на розбиття головних Аліянтів та строїти прерізні фантастичні міркування на виправдання своїх наївних опіній. Постанова американського уряду й американського сенату розкриває низьку вартість усіх таких міркувань. Нині й приятелі Аліянтів і їх вороги, на стільки вони дивляться реально на світ, уже себе перестали дурити надіями на розбиття Аліянтів на суперечні ідеольоґічні групи. Америка, Британія, Росія й Китай признали себе за товаришів по зброї — для воювання, і для осягнення й вдержання мира.

Загранична політика „щитом держави"

I.

Коли голова сенатської комісії, що обіжджала різні боєві фронти, заявив, що американські офіцири, вояки, чи урядовці, що їх вислано в різні чужі землі, властиво не знають, які є наші воєнні цілі, себто яка наша „загранична політика", то це є тільки повторенням того, про що загально говорять. Голоси ті тепер нагло замовкли, бо виходить на таке, що на Московській Конференції властиво перемогла „американська формула". Себто, що перемогло те, з чим приїхав на ту конференцію Кордел Гол, представник американської заграничної політики як секретар стейту і речник президента Рузвелта. А це означає, що не є таки так зле з американською заграничною політикою, коли в Москві погодилися на такі принципи, які департамент стейту постійно обстоював.

І так дійсно є. Та не зважаючи на це дискусія про потребу посилення американської заграничної політики буде таки далі продовжатись. Вже хочби тому, що Америка не бажає бути втягнена за дальших 20 років у нову світову катастрофу, та ще в такий спосіб, щоби міг знов повторитись другий Перл Гарбор. Охоронити Злучені Держави перед такою новою небезпекою і забезпечити себе на випадок, якби вона таки прийшла, є завданням розумної й далекосягаючої заграничної політики. Ось і тому **Волтер Липмен,** автор книжки **„Загранична політика Злучених Держав",** називає заграничну політику „щитом республики". Бо вона має охороняти край перед небезпеками ззаграниці відповідними договорами і союзами з іншими потугами, як також [вов]анням про те, щоб край дістав відповідні стратеґічні границі, як теж, щоб мав теж і відповідну збройну силу, яка охоронялаб край і давалаб ґарантію, що буде виконане те, до чого край зобовязав себе міжнародніми договорами супроти інших держав.

Ось та книжка Липмена викликала дуже оживлену дискусію. І якби хто не ставився до висновків автора, то всі признають, що Липмен порушив справи, які є тепер дуже актуальні й величезної ваги. А до якої міри, можна пізнати от хочби по тім, що як з боку Совєтів зачато підкресляти потребу „стратеґічних границь", то й в Америці почали підніматись голоси за подібне забезпечення й для Злучених Держав, себто за набуття певних „стратеґічних баз". Як воно закінчиться, годі заповідати, бо воно залежатиме від того, як близькими будуть собі ось ті чотири потуги, що тепер нараджувались в Москві, теж і по розгромленню Гітлера, коли треба буде остаточно ділитись з впливами і творити новий лад.

Та сяк чи так, а зміни зайдуть. І зайдуть вони теж і в американській заграничній політиці. Зміни ті заважуватимуть на довгі часи. І тому треба приглядатись, з якого боку підходять тепер американці, щоби був забезпечений в першу чергу їхній край. Це є предметом згаданої книжки Липмена, яку саме хочемо отсе обговорити.

Потуга без заграничної політики.

Воно може видаватись дивним, щоби про таку величезну потугу як Злучені Держави Америки писати, що ця потуга існувала довгі десятки років без ніякої заграничної політики. А існувала тому, що її властиво ніщо не загрожувало, себто не загрожував її ніякий ворожий напад, ні з Европи, ні з Азії. Відсунувши з Злучених Держав Францію і Еспанію, американський президент Монров проголосив в 1823 році відоме зобовязання Злучених Держав охороняти ще й американську Західню Гемісферу (півкулю) перед намаганням европейських держав творити тамже свої нові імперії. Злучені Держави дуже не клопотались тим, яо цього вони не були всилі виконати, бо на таке забовязання дала тоді згоду Анґлія. А це знов означало, як в разі потреби булаб допильнувала здійснення американського приречення — анґлійська фльота. А це теж тому, що й Анґлія була проти творення таких імперій збоку Франції, Еспанії, Росії, Австрії, а саме ті почуття входили тоді в рахубу.

Липмен каже, що американський нарід знає за Доктрину Монрова, але цілком забув за те, як до неї дійшло, та що її проголошено за попереднім порозумінням з британським міністерством заграничних справ. Не було тоді тільки формального договору задля певних різниць у відношенню до Еспанії. Та це, що такого формального договору не було, стало свого часу для Злучених Держав великою загрозою в часі Горожанської Війни, бо тоді Анґлія дала наклонитись Франції на інвазію Мексика і всадження на престолі цісаря Максиміляна. Вправді вона скоро вицофалась з цеї афери, яка скінчилась трагічно для самого Максиміляна, але якби було сталось інакше, то Злучені Держави мусіли булиб вести довгу війну з „европейською силою", що хотіла осадовитись під самим їхнім боком.

Ось цей факт вказує, до чого може дійти, коли перебирається зобовязання, яких не всилі виконати. Або, коли не мається союзника, з яким ми булиб звязані ясно й отверто справжнім договором. Іншими словами, яка грозить небезпека, коли не мається — ясної заграничної політики.

Зобовязання Злучених Держав зачали далі поширюватись, коли заключено торговельний договір з Китаєм (1844), яким одержано доступ до китайських пристаней та екстериторіяльні права для американських купців. Вони ще збільшились, коли японська фльота під проводом Мето С. Пері (1853) зявилась в японськім заливі, наслідком чого повстав Канґавський Договір, яким отворено Японії двері до звязку з світом. А як в 1867 році куплено від Росії Аляску, то це ще більше збільшило зобовязання Злучених Держав — з стратегічного боку. Колиж ще здобуто бази на острові Самоа на Пацифіку та прилучено Гавайські Острови (1893—1898), а теж здобуто від Еспанії Ґвам і Филипини (1898), то зайшли тоді вже такі великі зміни, що вимагали цілковитої зміни в американській заграничній політиці. І то з тої причини, що Злученим Державам не можливо стало це все обороняти без оперття на якусь другу потугу просто через величезну віддаль ось тих ново набутих територій від властивої американської землі. Та й цю справу легковажено тому, що вважалось, що панею на морях є Анґлія, а хоч з нею виринали тут і там тертя, викликувані торговельним суперництвом, то було загальне переконання, що до війни з нею ніколи не прийде. А як нема загрози збоку Анґлії, так яка інша моглаб бути?

Були тоді одиниці, що розуміли нове положення Злучених Держав. Між іншим розумів це добре американський президент Теодор Рузвелт. І йому треба завдячувати, що вкінці переконав конґрес і американський нарід, що треба виколати Панамський канал, щоби принаймні американська фльота могла в скорому часі перекидатись з одного океану на другий, якщоб прийшло до війни. Він теж переконував,

(Продовження на ст. 3-тій)

Проф. Микола Чубатий.

КОНФЕРЕНЦІЯ ІСТОРИКІВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЕВРОПИ В НЮ ЙОРКУ

Ще року 1927. група істориків східної та центральної Европи дала почин до створення Федерації Історичних Товариств Східної Европи. З нагоди Семого Міжнародного Конґресу Істориків 1933. року, що відбувся в Варшаві, до цеї федерації приступило також львівське Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові репрезентоване тоді проф. Мироном Кордубою та автором цих стрічок, як теж Історично-Фільольоґічне Товариство в Празі, репрезентоване проф. Вадимом Щербаківським. На міжнароднім конґресі істориків українську історичну науку репрезентувала тоді поважна вісім - членна делеґація українців істориків зі Львова та з Праги. Зі східної України тоді вже нікого не випустили, українських істориків взялися репрезентувати представники історії „старшого брата" делеґати російської або Всесоюзної Академії Наук. Тому обєднаній українській делеґації зі Західньої України та з еміграції перший раз і від того часу постійно прийшлося репрезентувати українську історичну науку всеї України східної та західної.

Починаючи від Семого Історичного Міжнародного Конґресу в Варшаві 1933 Федерація Історичних Товариств Східної Европи відбувала свої зїзди рівночасно з міжнародними конґресами істориків, останній раз в Цюриху в Швайцарії 1938. року, де українських істориків репрезентував проф. М. Кордуба. В Цюриху постановили Девятий Міжнародний Конґрес Істориків та Третій Зїзд Федерації Історичних Товариств Східної Европи відбути в Римі 1943 року. Через війну це стало неможливим.

Лучилося так, що на терені Америки найшлося припадково кількох представників сфедерованих історичних товариств зпоміж чехів, поляків, балтійських народів та українців; на терені Злучених Держав опинився навіть останній віцепрезидент Федерації Історичних Товариств Східної Европи проф. Овложілек з празького університету і вони постановили конференцію істориків центральної та східної Европи, яка не могла відбутися в Римі цього року, скликати в Америці в Ню Йорку.

Користаючи з того, що й серед американців є тепер багато істориків заінтересованих історією словянських народів та народів центральної Европи, запросили ініціятори й їх до участи.

Конференція відбулася 29. та 30. жовтня ц. р. та з її працями хочу познайомити американсько - українське громадянство. Технічну працю в улаштуванню цього замітного зїзду істориків поручили Польському Науковому Інститутови у Ню Йорку. Відбулося три засідання, в яких активну участь взяло десять американських істориків та пять европейських, між ними теж як представник Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові проф. Микола Чубатий з рефератом на тему: „Проблєми Української Історіографії". Всі виклади та наради велися в анґлійській мові все в приявності кілька десяток гостей з наукового та журналістичного світу.

Вступна сесія відбулася в пятницю, 29. жовтня, в великій салі бібліотеки Пєрпонта Морґана, 33 Іст 37 вул. в Ню Йорку та була присвячена загальним проблємам народів центро-східної Европи, друга в суботу займалася спеціяльно історіографією тих народів, третя та остання в суботу по полудні проблємами балтійських та балканських народів.

Праця зїзду істориків центро-східної Европи.

Зїзд відкрив президент Польського Наукового Інституту у Ню Йорку проф. Ян Кухажевскі, як технічний господар зїзду, після чого провід самого зїзду переняв директор центральної орґанізації всіх наукових установ в Америці „Амерікен Кавнсил оф Лернид Сосайтіс", д-р Валдо Лілєнд. Д-р Лілєнд є рівночасно президентом Міжнародного Комітету Історичних Наук, бо сам з професії є істориком. Тим [illegible] тут знов на американській землі получили немов свою діяльність Міжнародній Комітет Істориків з діяльністю Федерації Історичних Товариств Східної Европи. Бесідник привитав науковців з центро-східної Европи на своїй американській землі та підкреслив вагу історичних студій над тою частиною Европи.

Проф. Джозеф Ганц (з „Флечер Скул оф Ло енд Дипломаси") говорив про помилкові поняття, де ставити границю між східною й західною Европою. Є такі, що вже цілий словянський світ хотілиб зачислити до східної Европи, що є неслушне.

Проф. Гарисон Тамсон (з Колорадо-юніверсіти) говорив про культурні взаємини Чехословаччини з західною Европою, зокрема з анґльосаським світом, починаючи від вчасного чеського середновіча. Виклад був інтересний та дав багато нових подробиць.

Проф. Ґалецкі (варшавський університет) говорив про ренесанс в Польщі та на Литві. Підкреслив він, особливо з українського боку, інтересну постать визначного білорусько-українського гуманіста Солтана з початку 16. століття зі знаної православної родини Солтанів, що мала між собою теж київських митрополитів.

Черманом першої сесії в пятницю був д-р Лілєнд, що своїми бистрими завважами доповняв прелеґентів.

Друга сесія зїзду відбувалася в прекрасній та розкішній авдиторії Ню Йорк Гисторикал Сосайті, 170 Вест Сентрал Парк. На цій сесії проводив проф. Гаррисон Томсон (Колорадо юніверсіті); була вона присвячена історіографії народів центро - східної Европи.

Перший реферат на цій сесії виголосив Оттокар Отложілек, проф. історії на празькім університеті, нині професор на

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

67)

— Ох, ні, ох, ні, — говорив далі Іцик Бавх. — Уже я знаю, що ні! І повертали відтам такі веселі, співаючи, а тепер між ними якісь змови, якісь складки. Бог над світом, буде лихо!

— Я все ще не виджу, — зачав було знов Леон, але інші перебили його, потверджуючи вповні слова Іцика Бавха й додаючи ще від себе багато подробиць. Треба сказати в честь бориславським робітникам, що вони зразу добре порозуміли свою справу і бодай по той час нікотрий з них не зрадив і не висказав, яка була ціль їх сходин і що враджено на їх раді. Зрештою може бути, що й далеко не більша часть робітників чула та розуміла все доразу, що й до чого було враджено: ті, котрі розуміли, не висказували цього, а ті, що не розуміли, то й не могли їм багато цікавого сказати. То тільки дізналися власники, що між робітниками робляться якісь складки, що вони хотять самі допомагати собі і що до всього того нарадив їх муляр Бенедьо Синиця.

— Бенедьо! Той, що в мене нафтярню мурував? — скрикнув зачудований Леон.

— Той сам.

— Складки? Помагати собі? Гм, я й не гадав, щоби в Бенедя було настільки розуму. Мулярський помічник, родився і виріс у Дрогобичі, і відки він до всього того прийшов?

— Е, чорт його там побери, відки прийшов, то прийшов! — зафучав Іцик Бавх. — Але як він сміє нам тут людей бунтувати? Післати до Дрогобича по жандармів, нехай у ланцюги та шупасом відси!

— Але прошу вас, панове, — сказав, зупиняючись, Леон, — не розумію, чого це ви так тривожитеся? Що в тім усім страшного? Я бував по Німеччині, там робітники всюди сходяться, радяться, складаються, як їм захочеться, і ніхто того не лякається. Противно, розумні капіталісти ще й самі їх до того заохочують. Там кожний такий капіталіст так говорить до робітників, то раз-у-раз у нього на язиці Selbsthilfe та й Selbsthilfe. (Самодопомога). „Помагайте собі самі, всяка посторонна поміч для вас на нінащо не здасться!" І гадаєте, що зле на тім виходять? Противно! Як робітники самі собі помагають, то значиться, що вже капіталіст не потребує їм помагати. Чи там оказіїче хто на фабриці, заслабне, покалічиться: Selbsthilfe! Нехай собі роблять Selbsthilfe! Нехай собі роблять складки, нехай собі помагають самі, аби тільки ми їм не потребували помагати! А вже ми будемо старатися, щоб їм роги не надто високі росли: скоро що трохи зачнуть носитися бутно, а ми цап, плату знижимо, і свищи тоді тонко, так, як хочемо!

Леон виговорив усю ту бесіду з таким запалом внутрішнього переконання, що в значній части успокоїв і потішив своїх слухачів. Один тільки грубий, червононосий Іцик Бавх недовірливо хитав головою, і коли Леон скінчив, він, важко відсапуючи, сказав:

— Ох-ох-ох! Коби то воно так було, як ви кажете, пане Гаммершляг! Але я боюся, що воно не так буде. Що нашого робітника, дикаря-бойка, пиняти до німецького! Де нашому робітникові до якої розумної самодопомоги? Ох-ох-ох, Бог над світом! А якби він самодопомогу порозумів так, що треба брати за ножі та різати нас? Га?

Всі слухачі, не виключаючи й самого Леона, стрепенулися на ті зловіщі слова, мороз пішов у них по плечима. А до того в тій хвилі коло них перейшла з гомоном юрба ріпників, споміж котрих, о цілу голову вищий від усіх, вистирчував понурий Сень Басараб. Він грізно позирав на власників, а особливо на Бавха, свого принципала. Бавхові від його погляду чогось недобре зробилося, і він замовк на хвилю, поки юрба не перейшла.

— От, дивіть, які вони, — говорив він, коли ріпники пропали в темнім завулку, — дичина, та й годі! От той високий серед них — він у мене робить, чи не цілковитий ведмідь? Та ви тому лиш пісніть слово самодопомога, а він зараз візьме ніж та й заріже вас!

Але Леон, а за ним і інші власники, почали перечити Бавхові. Вони тим живіше перечили йому, чим більше самим було лячно, і, переконуючи його, що небезпеки нема ніякої, старалися, властиво, переконати про те і себе самих.

— Ще то воно так зле не є, — говорили вони. — Люд наш, хоч, може, незугарний і непривітливий на вид, не є такий злий і кровожадний, як здається Бавхові. І що випадки правдивої, порядної спілки і в нас не рідкі і людям тутешнім зовсім не чужі. І що колиж мало було прийти до яких „непорядків", то булоб уже прийшло зараз по першім зборі. І що Бенедьо чоловік слабовитий і характеру лагідного. І що Леон зараз завтра поговорить з ним і розпитається його про все, і що Бенедьо мусить йому все чисто розповісти, бо під певним оглядом Бенедьо зобовязаний йому, Леонові, до вдячности, і що наперед можна впевнитися, що небезпека ніяка нікому не грозить.

— Ох-ох-ох, де більше язиків, там більше й мови! — говорив невмолимий Бавх. — Але я вам раджу: не вірте тим розбійникам, розбийте їх складки, а особливо знижіть їм платню так, щоби собака один з одним не мав за що й продихати, то тоді їм і складок усяких відхочеться!

— Еге-ге, будемо видіти, чи відхочеться! — проворкотів крізь зуби Сень Басараб, котрий поза кошари і плоти підповз ід тому місцю і підслухав усю ту розмову. — Еге-ге, побачимо, небораче, чи відхочеться! — воркотів він, здвигаючися на ноги за плота, коли власники розійшлися. — Коби лиш тобі борше дечого другого не відхотілося!

(Дальше буде).

Загранична політика „щитом держави"

(Продовження зо сторони 2.)

що Злучені Держави мусять мати велику фльоту та армію. А зокрема особливо обстоював він таку заграничну політику, яка тісно звязувалаб Злучені Держави з Великою Британією. Та все те забулось, як Рузвелт залишив Білий Дім.

Виринає нова потуга — Німеччина.

Усе те могло було так далі тягтись без важких консеквенцій, якби не зайшла одна велика переміна, що набрала світової ваги. Від 1900 року зачала завважувати в світовій політиці нова европейська потуга, якою стала Німеччина. В тому році вона зачала розбудовувати свою фльоту на величезні розміри. Стало відразу очевидним, що це є визов британському морському пануванню. А це означало, що там, де досі Британія не мала ніякого конкурента, зачав виринати такий конкурент, що міг шкодити не тільки Британії, але й Злученим Державам, бо конкурент посягав теж по пануванню над морями та здобуття світових ринків, зокрема в Західній Гемісфері, що їх президент Монров взяв під опіку Злучених Держав.

Теж і Японія, якій Злучені Держави відкрили вікно в світ, зачала зброїтись і розбудовувати фльоту. Значить, що розподіл міждержавних сил якось так основно змінився. Пропала британська „рівновага сил", що вдержувалась головно силою британської фльоти, що була більша, ніж усі інші фльоти світа. І в такому отсе моменті вибухла перша світова війна, що застала Злучені Держави, коли йде про їхню заграничну політику і охорону їхніх інтересів, на тому самому становищці, на якому вони стояли яких тому [illegible] років. А як німецькі субмарини і британська бльокада знівечила американську доктрину про свободу морей, то Злучені Держави не знали, що діяти, бо не мали ясної заграничної політики. І головно це, що німці зачали безпощадну війну при помочі субмарин, спричинило таке сильне схвилювання серед американців, що вони вкінці пішли до війни, не знаючи властиво, яка їхня ціль і чого вони хочуть у ній досягти.

Та для тих, хто думав, причина була зрозуміла, каже Липмен. Президент Вилсон знав, що відтятті Британії від Злучених Держав при допомозі німецьких субмарин, означає виголодження Британії, її прогру, а тим самим опанування Німеччиною цілої західньої Европи. Та цього президент Вилсон публично не говорив, а обмежувався до певних леґальних арґументів, опертих на безпощадності німецької війни при помочі субмарин. Та проте, запевняє Липмен, американський нарід інстинктовно відчув небезпеку, яка грозить Злученим Державам, якщоб так Німеччина виграла війну і мала своїми васалами Британію, Францію і Росію, а Японію як свого союзника.

І це заважило, а не затоплювання торговельних кораблів, каже Липмен. І не пішла Америка до війни, щоби забезпечити демократії в світі, твердить Липмен. Якби Німеччина не була впхалась в Атлантик і не загрозила американським інтересам і зобовязанням, Злучені Держави таки до війни не булиб пішли. Ні не булиб бились американські вояки за якусь Лігу Націй. Вони бились за американську забезпеку. Це вони інстинктовно відчували, хоч про те все ясно не говорилося. А не говорилося і не писалося тому, що не було ясної американської заграничної політики. І тому, задля її браку, як війна скінчилась, то президент Вилсон навіть дав згоду на те, щоби ті острови на Пацифіку, що належали до Німеччини, а які в 1914 році забрала Японія, далі при Японії остали... А саме з тих островів, потім сильно уфортифікованих, вийшла та японська сила, що напала на Перл Гарбор і ввела Злучені Держави в другу світову війну.

(Кінець буде).

КОНФЕРЕНЦІЯ ІСТОРИКІВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЕВРОПИ В НЮ ЙОРКУ.

(Докінчення зо сторони 2-гої)

Коломбія юніверситі, віцепрезидент Федерації, вибраний ще на зїзді в Цюриху 1938. Говорив переважно про істориків чеського народу 19. століття, починаючи від Палацкого по нинішній день. Прелеґент підкреслював духові течії, що находили відгомін в чеській історіографії різних періодів.

Про модерних польських істориків говорила американка пані Колеман, були це радше враження з обсервації та знайомства з польськими істориками в часі подорожі прелеґентки по Польщі перед теперішньою війною. Реферат був живий безпосередністю контакту з живими людьми, історикамн.

Реферат на тему „**Проблеми Української Історіографії**" виголосив проф. **Микола Чубатий** з Українсько-Католицької Богословської Академії у Львові, як представник львівського Наукового Товариства ім. Шевченка. Бесідник зосередив свою увагу на модерній українській історіографії, починаючи від патріярха українських істориків М. Грушевського. Зачав від переломової своїм значінням схеми поділу східних слов'янських народів на окремі історії українців, москалів, білорусинів та поляків.

Після того референт обговорив опозиційні струї проти поглядів Михайла Грушевського на конструктивну вартість маси, що їх започаткував в українській історії В. Липинський. Він дав теж початок новому державницькому підходови до історії України. Другу опозицію проти поглядів М. Грушевського на вартість східних та західних елементів в українській історії відкрив проф. Томашівський, скрайний окциденталіст в українській модерній історіографії, однаще не потягнув за собою визначніших талантів. Два екстремні історичні погляди орієнталістичний М. Грушевського та окциденталістичний С. Томашівського дали посередну струю серед молодих істориків України, яку дехто називає **школою европеїстів**. Школа европеїстів доціняє вартість византійської культури для України, що перечив С. Томашівський, однаще майбутнє української культури бачить в синтезі східних та західних елементів та в орієнтації на Европу, противно як московська культура є евразійського характеру. Ця духова течія історичної української науки находить свій відгомін теж в літературі та мистецтві, на приклад маніфест літературний групи М. Хвильового Ваплїте: „Орієнтація на західну Европу, плечима до Москви.

Під кінець автор дав короткий огляд історичної науки в ділянці дослідів над українською державою, правом, господарським життям в останніх двадцять пяти літах. Закінчив оглядом того погрому, що його завдав червоний уряд українській історичній науці в останніх літах по 1930 році. Реферат зробив на багато слухачів величезне враження, особливо мартирольогією української історичної науки з патріярхом М. Грушевським у проводі.

Останній реферат тої сесії американського чеха проф. Джозефа Ручка (Астра-Каледж) займався трудноцами з якими приходиться стрічатись історикам словянських народів на американській землі.

Третя й остання сесія в суботу пополудні відбулася в поміщенні Польського Наукового Інституту; проводив проф. Оттокар Отложілек. Бувший міністер заграничних справ Естонії Карло Пушта говорив про національне відродження естонців та лотишів. Американський литовець о. Тома Чіз говорив про східні впливи в литовській історії. Референт за слабо підкреслив білоруський та український характер тих культурних впливів у старій литовській державі.

Про культурні струї в новочасній Югославії говорив Борислав Богдановіч. Про культурні впливи византійської-грецькі на Балканах та про византійські джерела 14. століття говорив проф. Петро Харанис, американський грек (Ратгер-Юніверситі). Можна дійсно позавидувати бесідникови його інтересного та повного погідного духа способу викладу на здавалобся доволі суху тему.

Закінчив цю третю та останню сесію виклад професора брусельського університету в Бельгії Енрі Ґреґоара, світової слави дослідника византійської культури. Енрі Ґреґоар обговорював нерозвязану проблему тяглости румунської історії поміж Даками з третого століття по Христі та волохами 14. століття. Одно византійське джерело з 11. століття дає на це питання відповідь позитивну.

Результат зїзду.

Ця цікава наукова імпреза, зїзд істориків центро-східної Европи, на американській землі закінчилася постановою, щоб таку конференцію скликати знов, колиб війна потревала довше ніж два роки. Справу скликання зїзду, евентуальної другої конференції передав в руки активного віцепрезидента Федерації Історичних Товариств Східної Европи проф. Оттокара Отложілека, який має зорганізувати постійний секретаріят в Америці начас світової війни.

Участь українського делеґата у тім науковим американсько - европейським зїзді істориків слід вважати за позитивний осяг у нинішні часи, коли про українську культуру та український науковий світ не має змоги інформувати вчених по тій стороні боєвої лінії. Всі реферати появляться в свій час друком.

ПОЛЬСЬКІ ВОЄННІ БІЖЕНЦІ В ДОРОЗІ ДО МЕКСИКА.

ЛОС АНДЖЕЛЕС, Каліфорнія. (ОНА). — Через Лос Анджелес переїхало 727 польських воєнних біженців. Вони їдуть до Мексика і там осядуть на фармах. Більшість з них — старці і жінки, але всі вони вміють працювати на ріллі і тому мексиканський уряд згодився приняти їх до себе. В Мексику вже є кілька сот польських збігців, які прибули туди з тою самою ціллю що і ці, які тепер туди їдуть. Поляки мають бути добрими хліборобами, а мексиканському урядови якраз таких людей потрібно.

Польські біженці поселяться тимчасово в Санта Роса, а потім розїдуться куди хто хоче. Уряд поможе їм осістися на родючих землях і дасть допомогу в заведенні господарства. Як скінчиться війна і Польща відбудується, то польські біженці в Мексику можуть вертати додому. Хто схоче остати в Мексику на сталий побут, то зможе лишитися, а хто з біженців захоче вертати до рідного краю, то його ніхто здержувати не буде.

Мексиканське правительство обіцяло генералови Сікорскому дати полякам нагоду проживитку і казало, що прийме до себе кілька тисяч біженців, які мають хліборобський досвід.

Генерал Сікорскі впевняв уряд, що кожний поляк є досвідчений рільник і, як мексиканці приймуть його до себе, то напевно будуть з нього вдоволені.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ

МАЛЯРІЯ — ВЕЛИКИЙ ВОРОГ ЛЮДИНИ

Малярія це недуга в теплих краях, яку розносять і нею заражують малярійні комарі (москіти). Це окрема порода комарів, які мають пятна на крильцях. Коли такий комар вкусить людину, він запускає до крови галапасного бациля, що заражує її червоні тільця.

Людина, заражена малярією, дістає біль голови й пропасницю (дрож) та гарячку.

Щойно в 19. столітті відкрили причину недуги, бо давніше гадали, що її приносить „зле повітря" („малярія" це італійське слово, що значить „злеповітря"). Також найшли на малярію зарадні ліки, але ще не найшли способу для певного й повного вилікування, як це вже учені найшли на багато інших хоріб.

Найпростіщий спосіб був би вибити усіх комарів, але це неможлива річ. Як будували Панамський канал, так зараджували проти малярії в той спосіб, що висушили мочарі, де збіраються комарі, а по домах скрізь повставляли сітки (скрінс) у вікнах і дверях. Колиб не це, так, кажуть, Панамський канал ніколи не був би побудований.

Також є уже й ліки, яких вживають у випадках малярії, але які не приносять певного вилікування.

Хініна (квайнайн) відома вже як лік у занедужаннях на малярію від 300 літ. Діставали її з диких дерев у Південній Америці, але її було мало й трудно було дістати, тому давно вона була дуже дорога. Аж як голяндці в 1852. році зачали ті дерева садити на острові Яві (Джаві) недалеко Австралії, й поширили плекання на широку міру, тоді лік став значно дешевший. Англійці, які теж зачали були садити такі дерева в Індії й на острові Цейлоні, майже покинули це підприняття, бо могли дешево діставати хініну з Яви.

Одначе тепер японці загарбали від голяндців остров Яву, а з цим і головну доставу хініни.

Крім хініни є ще й інші ліки, а саме синтетичний антималярійний лік німецького винаходу, який теж виробляють в Америці, а також лік „атарбін", якого вживають тепер в Південній Америці.

Малярія убиває річно 3,000,000 людей, а 300,000,000 людей терплять від неї в теплих краях. Люди, що захоріють на малярію, після лікування, ніби подужали, але недуга іноді повторяється ще на протязі 7 років.

Англійці знають це здавна, й тому в Індії й на інших землях на Південнім Тихім океані роблять усі можливі заходи, щоб охороняти людей перед комарями. Люди по містах мешкають у домах, де є завсіди сітки у вікнах і дверях, доми мастять окремим нафтовим препаратом, щоб відганяти комарів, а у всіх почтових урядах по цілім краю держать потрібну кількість хініни. Але по селах важко ввести такі реформи, й тому то міщани стараються не йти на села.

Американські вояки в Панамі, в Західній Африці, в Бурмі, Індії, в Новій Ґвінеї, на Соломонських островах, мають усі можливі зарадні засоби проти комарів і малярії. Є 42 спеціяльні контрольні відділи для поборювання недуги, так, що вояки мають всю можливу охорону.

ВАЖКА ДОРОГА ДО РИМУ.—Аліянтські армії в Італії переконуються, що дороги до Риму важкі та що їм забере більше часу добитися до італійської столиці проти опору німців. Головна лінія нападу йде здовж старинної Апійської дороги. Нею йде тепер армія ґенерала Кларка, підчас коли британійська армія ґенерала Монтгомері йде здовж Адрійського моря з другого боку Апенінських гір.

Пошануймо Листопадові Роковини!

Місяць листопад у цьому році — це четвертина століття від хвилі, як у новітній історії українського народу писалася найбільша і найтраґічніша її карта: зрив до волі, до власного державного життя, що покінчився ще одним розділом українських земель між сусідів-завойовників.

Двайцять пять літ цьому, після віків політичної мертвечини та винищування українського народу, ворогами, прастарий город князя Льва став знова столицею української держави. Синьо-жовті прапори залопотіли зненачка над містом на знак, що влада найшлася у руках власника й господаря цеї землі — у руках українського народу.

Та не стало у народі сил, щоб захистити цю віками сподівану волю. Тягар зовнішних і внутрішних несприятливих обставин показався сильнішим за найбільші жертви життя, майна і крови.

Обдерті, босі, в тифозній гарячці
Ідуть наче тіни німі:
На стомлених плечах схилившись до долу,
Несуть скоростріли свої...

З такою геройською самопосвятою ставило українське військо чоло ворожій навалі, в десятеро численнішій, сильнішій та краще випосаженій. З самопосвятою рівною найбільш геройським вичинам, які колинебудь записала історія людства!

Дві десятки літ під польською займанщиною український нарід рік-річно святкував Листопадові Роковини. Святкував у літах пацифікацій, так само торжественно, гідно та неустрашимо, якби був це робив у менше небезпечних політичних умовинах! Святкував торжественніше як подію, якої значіння не то що не блідне з літами, але набирає блеску наче старий жемчуг. Бо її історичне завдання — загрівати серця до праці та жертв біля цього, щоб мрія про вільне, державне життя українського народу не вмирала, лиш стала дійсністю. Щоб здійснилися сни народу про волю і і він став господарем на своїй землі на віки.

Наша еміґрація в Америці теж звикла святкувати Листопадові Роковини. Свято стало тут не лиш поминками по жертвах — героях нашої визвольної боротьби. Воно стало теж символом духового звязку з нашими живучими братами, що остали на прадідній землі не зазнавши кращого, свобідного життя, яке припало нам в приділі тут, на вільній американській землі. Остали там, як готові на найбільшу жертву сторожі безцінного народнього майна: його прадідної землі.

Саме у цьому році проминає четвертина століття від великої, памятної для українського народу хвилі, пропамятної вільної української держави на Західній Україні. Маючи стільки свободи — ми звикли святкувати тут наші громадські, родинні, а то й особисті свята з великою дбайливістю та торжеством. Тому не жаліймо їх теж і на відсвяткування двайцятьпять-ліття Листопадового Чину!

У цю преважну для українського народу хвилю безмежних фізичних та духових страждань — даймо доказ на це, що живі у нас звязки з цим усім, що для цього народу памятне, геройське, гідне пошани!

Клявдія Олесницька.

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ПОЛЬСЬКІ РОБІТНИКИ В НІМЕЧЧИНІ.

СТОКГОЛЬМ, Швеція, (ОНА). — До Швеції прибув польський робітник, що недавно втік з німецького полону й оповідає, як німці трактують польських робітників. Каже, що як до Берліна привезуть з Польщі робітників, то їх продають точно так, як продавали ніґрів в Ню Орлінс: привозять поляків на торговицю, ставлять їх в ряд і кажуть працедавцям вибирати. Завідателі фабричних заводів підходядть до робітників, оглядають їх випробовують силу і відставляють їх на бік. Вибравши відповідне число, кажуть державним урядовцям висилати поляків на залізничий двірець, де їх пакують в товарові ваґони і везуть на каторжну працю.

Втікач оповідає, що в Німеччині є сотні тисяч польських робітників і німці трактують їх гірше ніж інших чужинців. Збиткуються на кожнім кроці і висміюють польську народність в такий спосіб, що тяжко описати.

Молодий польський втікач говорить, що німці — це якийсь дикий народ, без совісти, без чести і людських почувань. Німецькі хлібороби заставляють польських робітників працювати на полі від ночі до ночі і не дають їм відповідно їсти. Як скінчать працю в одного господаря, то негайно женуть їх до другого. Поляки не мають відповідних помешкань, не дають їм лікарської обслуги іне дозволяють їм говорити з робітниками інших країв. Польський робітник не має права розмовляти про політику, не має права нарікати на свого працедавця за звірське трактування і не повинен ніколи згадувати свого рідного краю. Навіть співати по польськи заборонено.

Польський робітник в Німеччині терпить страшні фізичні і душевні муки. Між ними находяться люди з високою освітою, що мали дома державні посади, власні господарства або торговельні підприємства. Тепер вони є німецькими невільниками. Зносять наруги і моляться до Господна Бога, щоби поміг їм перетерпіти болі і повернути на рідну землю, до вільної і незалежної польської держави.

Воєнна незалежність бизнесмена.

До малої харчівні („ґросерні") в бічній вуличці приходить покупець, що за взичайних часів вмів перебрати десять булок, заки вибрав три, або переглянув написі на накривках чотирьох бутельок молока, заки переконався, що воно щойно перед годиною привезене. Знаючи, що „ґросерник" мусить кожної хвилини його обслужити, покупець хоче, як звичайно, вітворити двері і ввійти в середину. Якже здивувався, коли двері не подалися. Підносить вгору очи і бачить якесь письмо прибите на дверях. Письмо читке, тож легко читати. І він читає:

„Повідомлення до покупців: З нагоди війни я став незалежним продавцем-бизнесменом, отже дозволяю вам оглянути товар на продаж лише ві вторк і в середу сполудня від години 2. до 4. Така постанова дозволить мені використати для себе самого кінець тижня, а крім цього буду міг спочивати кожного дня ранком".

Під повідомленням поміщений підпис ґросерника. Під сподом додано:

„П. С. Це повідомлення важне лише на час війни, коли я не можу дістати товару на продаж. Після війни я знову пічну танцювати коло вас, як це було досі".

— „Бунт" — подумав собі покупець. — „І то ще в часі війни!".

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БАЛТІМОР, МД. — Місячні збори Бр. Пресв. Тройці, від. 320, відбудуться в неділю, 14. листопаду, в годині 2. пополудні, в У. Н. Домі, 3101 О'Донел ул. Просимо всіх членів прийти на час, бо маємо справи до вирішення. Довгуючі члени мають вирівнати свій довг. — Г. Щулька, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Збори 204. відділу відбудуться в суботу, 13. листопаду, в год. 8:15 ввечір, в галі укр. прав. громади, 334 Іст 14. вулиця. Просимо всіх членів прийти на ті збори, бо є важні справи до вирішення, які нетерплять проволоки. Вони мусять бути вирішені членами на тих зборах, а це буде переведене в життя, без огляду на скількість приявних членів на зборах. — Уряд 204 відділу.

КЛИФТОН, Н. ДЖ. — Збори Тов. Укр. Січ, від. 182, відбудуться в неділю, 14. листопаду, в годині 3. пополудні, в гали парохіяльній, 45-47 Гови Еве., Пасейк, Н. Дж. На порядку нарад є Тов. важні справи до полагодження, тому обовязком кожного члена є прийти на збори. Довгуючих членів напоминаємо вирівнати свої залеглі вкладки, бо інакше будуть суспендовані. — О. Боднарчук, пр.; Г. Яськів, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Подаємо до відома членам Бр. св. Василія, від. 339, що місячні збори відбудуться в суботу, 13. листопаду, в 7. год. ввечір, в домі Громади, 3322 Н. Лавренс ул. Просимо всіх місцевих і позамісцевих членів прийти на ці збори і вирівнати свої вкладки. Також маємо кілька важних справ до полагодження. — За уряд: І. Сорока ст., предс.; І. Сорока, мол., кас.; А. Хромяк, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Подаємо до відома членам Тов. Любов, від. 45, що неділя, 14. листопаду відбудеться з наступною програмою: Збирання місячних вкладок там, де звичайно, в 12. годині до 3. пополудні. Зібрання ювилейного комітету в 3. годині пополудні; хто отримав повідомлення, хай прийде на час. В 6. годині ввечір, на великій салі Тов. Горожан, відбудеться 40-літній ювилей з святочним концертом і промовами. Обовязком кожного члена є прийти з родиною і знайомими на ювилей, щоб провести вечір в родиннім і товариськім гуртку. За програмові точки концерту і чесну обслугу ручить уряд: М. Дубас, пр.; А. Гарасим, кас.; Т. Малик, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. — Сестр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36, повідомляє свої члениці, що місячні збори відбудуться в неділю, 14 листопаду, в гали церковній, в годині 5. точно. Просимо члениць прийти на означений час, бо маємо важні справи до вирішення. Буде вибір кандидатів на уряд на 1944 рік. Прийдіть всі на збори і приведіть зі собою нових члениць, щоб гідно відсвяткувати 50-літній ювилей У. Н. Союзу. — За уряд: Катерина Олексин, предс.; Анастазія Грицак, кас.; Марія Ходак, секр.

СКРЕНТОН, ПА. — Тов. Над Збручa, від. 280, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. листопаду, в годині 2. пополудні, в Укр. Ґор. Клюбі, 608 Вест Лакавана Еве. Присутність на зборах всіх членів є обовязкова. Пригадуємо всім тим, що спізняються з плаченням вкладок, щоб старалися платити на час. — О. Запоточний, Р. Рубльовський.

ГАМТРАМК, МІЦ. — Повідомляємо, що збори Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94, відбудуться в неділю, 14. листопаду, в год. 1:30 пополудні, в Українській Хаті, 2240 Ґрейлінґ ул. Просимо всіх членів і члениць прийти на збори, бо є важні справи до полагодження і вироблення нового статуту. — За уряд: В. Бодруґ, рек. секр.

ПАЛМЕРТОН, ПА. — Подаємо до відома всім членам, що збори Бр. св. О. Николая, від. 350, відбудуться в неділю, 14. листопаду, в год. 5:30, на звичайнім місци. Просимо кожного члена прийти на збори в означений час і заплатити свої вкладки. Пригадуємо довгуючим членам вирівнати свій довг до кінця цего місяця. — Климишин, предс.; Є. Новацький, кас.; М. Куба, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Тов. Дарахівщина, від. 275, повідомляє всіх своїх членів і члениць, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. листопаду, в годині 7. ввечір, в гали церковній при Ґрін і Сусекс ул. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі члени, коли не прийдуть заплатити своїх залеглостей, будуть суспендовані. Просимо членів вписувати свої діти і приєднувати нових членів для Союзу в цей золотий ювилей Союзу. — За уряд: М. Гречин, предс.; Н. Манорек, кас.; М. Курило, рек. секр.; М. Обуховський, фін. секр., 130 — 1st Ave., New York City.

МАНВІЛ, Н. ДЖ. — Збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 349, відбудуться 14. листопаду в 2. годині попол., в Набожнйського. — І. Шегера, пр.; Д. Федина, кас.; Н. Лісний, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Тов. Зап. Січ, від. 367, відбудуться в неділю, 14. листопаду, в год. 1:30 пополудні, в гали церковній. Просимо всіх членів явитись на збори, бо є важні справи до полагодження. Просимо, щоби всі члени вирівнали свої вкладки так, щоб можна замкнути рахунки на наступний місяць. Шановні члени! Щоби вшанувати як слід 50-літній ювилей У. Н. Союзу, ми повинні дати в дарі десятки нових членів. Тих членів ми знайдемо, як кожний член впише свою рідню: діти і внуки. — За уряд: М. Сорохтей, П. Лиско, Р. Дмитрів.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

Прохаємо читачів „Свободи", що змінюють свою адресу, виповнити оцей бляанкет, подаючи доконче стару й нову адресу та число відділу, якщо ви є членом У. Н. Союзу, та вислати його в листі з 10 ц. поштовими значками до адміністрації „Свободи". **10 ц. треба доконче залучити на покриття вироблення нової металевої плити.**

Імя й призвище ______________________ Ч. від. ______

Стара адреса ______________________

Нова адреса ______________________

ТАРЗАН, ч. 867. Наглі баґнети.

Тарзан подав начерк свого пляну добитися з табору.

„Тепер кожний знає своє завдання", сказав він: „ходіть за мною".

Та як вони дійшли до дверей, проти них висунулися кріси з наїженими баґнетами.

При кожнім вікні показалися баґнети, немовби на чарівний приказ.

